



מאפייניהם וצורכיהם של מטפלים לא פורמליים בישראל המטפלים באנשים עם מוגבלות ובזקנים

רותם נגר אידלמן
וצ'סלב קונסטנטינוב
ליטל ברלב

עריכת לשון: רעיה כהן
תרגום לאנגלית (תקציר): עמי אשר
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

הסקירה נערכה ביוזמת מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל ובמימונו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | אלול תשפ"ג | אוגוסט 2023

רקע

מטפלים לא פורמליים (caregivers) הם אנשים שאינם אנשי מקצוע בתחום הבריאות והטיפול אך הם מטפלים באדם אחר, בדרך כלל בבן משפחתם, בלי תמורה כספית. הטיפול באדם אחר מורכב וכרוך בעומס נפשי, בריאותי, כלכלי ופיזי. בעשורים האחרונים גברה ההכרה במעמדם של מטפלים לא פורמליים, ומדינות רבות, ובהן ישראל, קידמו שירותי רווחה המיועדים להם. על פי הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) שנערך בשנת 2019, 21% מן האוכלוסייה הבוגרת של מדינת ישראל מטפלים באדם הסובל ממחלה או ממוגבלות. בשנים האחרונות פותחו בישראל מגוון שירותים ומענים לבני משפחה המטפלים באדם עם מוגבלות, אך אין ידע על מאפייניהם ועל צורכיהם הייחודיים. עד כה לא נעשה מחקר שיטתי על הקשר שבין נטל הטיפול ובין שני סוגים מובחנים של טיפול: טיפול באדם עם מוגבלות וטיפול בזקן. יתרה מכך, ישנם מחקרים רבים על נטל בקרב מטפלים לא פורמליים המתמקדים בסוג מוגבלות מסוים, אך אין ידע על המאפיינים והצרכים של הקבוצה המובחנת של מטפלים לא פורמליים באנשים עם מוגבלות. בכך יש כדי לגרוע מהליכי קבלת ההחלטות ומפיתוח מענים מיטביים. משום כך יזם מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל מחקר בנושא זה.

מטרות

1. לאפיין את אוכלוסיית המטפלים הלא פורמליים העיקריים (מטפלים אשר הסיוע שהם נותנים אינטנסיבי ומתמשך והם קהל היעד העיקרי לפיתוח מענים, להבדיל ממטפלים לא פורמליים משניים)
2. לבחון את המאפיינים הייחודיים של מטפלים לא פורמליים עיקריים – מי שמטפלים באנשים עם מוגבלות לעומת מי שמטפלים בזקנים
3. להבין את הקשר בין הטיפול באדם הנזקק לטיפול בשל מחלה או מוגבלות ובין מצבו של המטפל הלא פורמלי העיקרי במגוון תחומי חיים, ובהם השכלה, תעסוקה, מצב כלכלי, מצבים רגשיים, רשתות תמיכה ועוד. זאת, באמצעות הצגת תמונת מצב עדכנית של תחומי חיים אלו אצל מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים באנשים עם מוגבלות לעומת מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים בזקנים ולעומת מי שאינם מטפלים באדם אחר.

שיטה

עיבוד שניוני של נתוני הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2019 – הסקר נעשה בקרב מדגם מייצג של אנשים מבוגרים (בני 20+) החיים בקהילה. אחד הנושאים שנסקרו ב-2019 היה עזרה לקרוב משפחה עם מחלה או עם מוגבלות. במחקר הגדרתו של מטפל לא-פורמלי עיקרי היא – בן משפחה אשר נותן עזרה מהותית לאדם אחר שכן הוא: (א) גר עימו; (ב) קרוב אליו מקרבה ראשונה (בני זוג, ילדים או הורים) אך אינו גר עימו או (ג) קרוב אליו מקרבה שנייה ואינו גר עימו, אך הטיפול בו דורש יותר מארבע שעות בשבוע.

ממצאים

- בשנת 2019 היו בישראל כ-554 אלף מטפלים לא פורמליים עיקריים. מהם כ-349 אלף (63%) מטפלים בזקן וכ-205 אלף (37%) מטפלים באדם עם מוגבלות
- נמצא קשר בין טיפול באדם אחר ובין מצבם של המטפלים במגוון תחומי חיים: לעומת לא-מטפלים, עבודתם נפגעה יותר, הם התקשו יותר לממן את ההוצאות החודשיות השוטפות, בריאותם הפיזית הייתה טובה פחות ונמצאו בקרבם מצבים רגשיים שליליים בשכיחות גבוהה יותר
- ישנם תחומים שבהם נטל הטיפול השפיע יותר על מטפלים לא פורמליים עיקריים שגרים עם המטופל מאשר על מי שאינם גרים איתו: פחות מהם הועסקו אף שהיו בגיל העבודה; ליותר מהם נגרמה פגיעה בעבודה בעקבות הטיפול; ויותר מהם חשו דיכאון, היעדר יכולת להתמודד עם בעיות או בדידות
- לבני משפחה המטפלים באדם עם מוגבלות מאפיינים שונים ממאפייניהם של המטפלים בזקן. כמו בעולם, גם בישראל, הפרופיל השכיח של מטפל לא פורמלי עיקרי בזקן היה: אישה, נשואה, בגיל העבודה, התומכת בהורה. לעומת זאת, הפרופיל השכיח של מטפל לא פורמלי עיקרי באדם עם מוגבלות היה: אישה, בגיל העבודה, הגרה עם הילד, בן הזוג או ההורה שבו היא מטפלת. בהתאם, גם מעגלי התמיכה שלהם היו שונים אלה מאלה. כמו כן מטפלים באדם עם מוגבלות היו צעירים יותר, השכלתם הייתה נמוכה יותר והם הרגישו יותר בדידות
- למטפלים לא פורמליים ערבים מאפיינים שונים ממאפייניהם של המטפלים הלא פורמליים היהודים. הם צעירים יותר וכחות מהם מעסיקים בביתם עוזר או מטפל המקבל תשלום. ערבים המטפלים בזקן אף התקשו יותר לממן את כל הוצאות החודשיות מיהודים המטפלים בזקן.
- 23% מן המטפלים הלא פורמליים העיקריים בזקן ו-26% מן המטפלים הלא פורמליים העיקריים באדם עם מוגבלות דיווחו כי להם עצמם יש מוגבלות, לעומת 21% מן האנשים שאינם מטפלים באדם אחר
- נקודת חוזקה שזוהתה בקרב מטפלים לא פורמליים עיקריים בישראל היא יכולות אוריינות דיגיטלית. שיעור השימוש באינטרנט בקרב מטפלים באדם עם מוגבלות נמצא דומה לשיעור בקרב מי שאינם מטפלים באדם אחר; בקרב מטפלים בזקן השיעור אף היה גבוה יותר. יותר מטפלים מלא-מטפלים השתמשו באינטרנט לצורך קבלת שירותים ממשרדי ממשלה. עם זאת, בני 35–64 המטפלים באדם עם מוגבלות השתמשו פחות באינטרנט מבני גילם המטפלים בזקן

המלצות

1. להמשיך לפתח שירותים ומענים מיטביים למטפלים לא פורמליים עיקריים:
 - א. מומלץ לפתח מענים בספרת העבודה כדי לסייע בהפחתת הנטל ולתרום לחיזוק החוסן האישי והחברתי
 - ב. מומלץ לפתח תמיכות מקוונות ואוריינות דיגיטלית וכן לבחון ביתר העמקה מדוע בני 35–64 שטיפלו באדם עם מוגבלות השתמשו באינטרנט פחות מבני גילם שטיפלו בזקן

2. חשוב לפתח מענים לפי מאפייני המטפלים הלא פורמליים העיקריים:

- א. בקרב כלל המטפלים – יש להביא בחשבון שלרבע מהם יש מוגבלות בעצמם
- ב. בקרב מטפלים באדם עם מוגבלות – יש להביא בחשבון דפוסים בולטים בקרבם, ובהם הממצא שכמחציתם גרים עם מקבל הטיפול ושיש להם השכלה נמוכה יותר מהשכלתם של המטפלים בזקן
- ג. בקרב מטפלים לא פורמליים עיקריים ערבים – נדרש מחקר נוסף כדי לקבוע ולתאר ביתר העמקה את הצרכים והמאפיינים שלהם

רקע

מטפלים לא פורמליים (caregivers) הם אנשים שאינם אנשי מקצוע בתחום הבריאות והטיפול אך הם תומכים באדם אחר, בדרך כלל בבן משפחתם, שלא בתמורה לקבלת שכר או תגמול כספי. טיפול באדם אחר כולל מגוון היבטים חיוביים, כגון סיפוק, אחריות ומשמעות, אך גם קשיים ואתגרים, כגון תחושת עומס, כגיעה בחיים הפרטיים וכגיעה בתעסוקה. הטיפול דורש מן המטפל משאבים נפשיים, לוגיסטיים וכלכליים רבים, ולעיתים הוא פוגע ברווחתו. בעולם מסתמנת מגמה של הכרה פורמלית, באמצעות חקיקה, במעמדם של מטפלים לא פורמליים, ושל הסדרת שירותים לתמיכה בהם. על רקע זה קידמו מדינות רבות שירותי רווחה המיועדים לבני משפחה מטפלים.

על פי הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) שנערך בשנת 2019, 21% מן האוכלוסייה הבוגרת של מדינת ישראל מטפלים באדם אחר, לרוב בקרוב משפחה, הסובל ממחלה או ממוגבלות. [חוק שירותי רווחה לאנשים עם מוגבלות התשפ"ב-2022](#) מעגן את חובתה של מדינת ישראל לתת שירותי רווחה לבני משפחתו של אדם עם מוגבלות, וזאת כדי לאפשר להם לטפל באדם עם מוגבלות ולשמור על קשר מיטבי איתו. בשנים האחרונות הוחל בפיתוח מגוון שירותים ומענים לבני משפחה המטפלים באנשים עם מוגבלות, אך אין בישראל נתונים עדכניים על הקשר בין טיפול לא פורמלי ובין מצבי חיים כגון תעסוקה, רשתות תמיכה וקשרים חברתיים, ובייחוד בנוגע לבני משפחה אשר מקבלים עליהם אחריות לעזרה מהותית לאדם אחר – מטפלים לא פורמליים עיקריים. אין גם מידע על המאפיינים והצרכים הייחודיים של בני משפחה המטפלים באדם עם מוגבלות לעומת אלו המטפלים בזקן. פיתוח מיטבי של תוכניות ושירותים דורש תמונת מצב עדכנית על אודות מאפייניהם ומצבם של בני המשפחה המטפלים. משום כך יזם מכון מאיר-רס-ג'וינט-ברוקדייל מחקר בנושא זה.

מטרות

1. לאפיין את אוכלוסיית המטפלים הלא פורמליים העיקריים (מטפלים אשר הסיוע שהם נותנים אינטנסיבי ומתמשך והם קהל היעד העיקרי לפיתוח מענים, להבדיל ממטפלים לא פורמליים משניים)
2. לבחון את המאפיינים הייחודיים של מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים באנשים עם מוגבלות לעומת המאפיינים של מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים בזקנים
3. להבין את הקשר בין הטיפול באדם הנזקק לטיפול בשל מחלה או מוגבלות ובין מצבו של המטפל הלא פורמלי העיקרי, בתחומי חיים אשר קשורים לטיפול, ובהם השכלה, תעסוקה, מצב כלכלי, מצבים רגשיים, רשתות תמיכה ועוד. זאת, באמצעות הצגת תמונת מצב עדכנית על מצבם של מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים באנשים עם מוגבלות לעומת מצבם של מטפלים לא פורמליים עיקריים המטפלים בזקנים ולעומת מי שאינם מטפלים באדם אחר

שיטה

עיבוד שניוני של מכון ברוקדייל לנתוני הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2019. הסקר נעשה בכל שנה החל משנת 2002 בקרב מדגם מייצג של אנשים בוגרים (בני 20+) החיים בקהילה, במטרה לברר את המצב החברתי והכלכלי של האוכלוסייה בישראל. בשנת 2019 ענו בפועל על הסקר החברתי של הלמ"ס 7,575 איש.

הסקר החברתי של הלמ"ס מורכב מחלק קבוע ומחלק מתחלף המוקדש בכל שנה לנושא אחר ונחקר בהרחבה. בשנת 2019 היה אחד הנושאים המתחלפים עזרה לקרוב משפחה עם מחלה או מוגבלות. דוח זה מתבסס על ניתוחים מיוחדים בנושא זה ועל הצלבת נתונים מן החלק המתחלף ומן החלק הקבוע בסקר החברתי. הניתוחים נעשו באמצעות תוכנת SPSS (גרסה 28).

אוכלוסיית המחקר

מטפל לא פורמלי הוא אדם שנותן עזרה ללא תמורה כספית לאדם אחר בשל מחלה או מוגבלות פיזית, שכלית או נפשית הנמשכת שישה חודשים או יותר. מחקר זה התמקד במטפלים לא פורמליים עיקריים – בני משפחה אשר נותנים עזרה מהותית לאדם אחר, כלומר מקבלים עליהם אחריות רבה מן הטיפול באחר, שכן: (א) הם גרים עימו או; (ב) הם קרובים אליו דרגה ראשונה (בני זוג, ילדים או הורים) אך אינם גרים עימו או (ג) הם קרובים אליו מדרגה שנייה ואינם גרים עימו, אך הם מטפלים בו יותר מארבע שעות בשבוע. מטפל לא פורמלי עיקרי באדם זקן מטפל באדם שסובל מקשיים בתפקוד פיזי, בניידות או בתפקוד המנטלי/קוגניטיבי הנובעים מגיל מבוגר. מטפל לא פורמלי עיקרי באדם עם מוגבלות מטפל באדם הסובל מנכות או ממוגבלות גופנית שאינה תוצאה של גיל או הסובל מאוטיזם, ממוגבלות שכלית התפתחותית או ממוגבלות נפשית.

ממצאים

בשנת 2019 היו בישראל כ-554 אלף מטפלים לא פורמליים עיקריים. מהם כ-349 אלף (63%) מטפלים בזקן וכ-205 אלף (37%) מטפלים באדם עם מוגבלות. כמו בעולם, גם בישראל, הפרופיל השכיח של מטפל לא פורמלי עיקרי בזקן היה: אישה, נשואה, בגיל העבודה, התומכת בהורה. הפרופיל השכיח של מטפל לא פורמלי עיקרי באדם עם מוגבלות היה: אישה, בגיל העבודה, הגרה עם הילד, בן הזוג או ההורה שבו היא מטפלת.

בדומה לממצאים מן העולם, גם במחקר זה נמצא קשר בין טיפול באדם אחר ובין מצבם של המטפלים הלא פורמליים העיקריים **(להלן: מטפלים לא פורמליים)** במגוון תחומי חיים:

1. 41% מהם דיווחו **שמתן העזרה מכביד עליהם**
2. **בריאות פיזית:** פחות מהם לעומת מי שאינם מטפלים באדם אחר דיווחו שמצב הבריאות שלהם טוב מאוד. בקרב המטפלים הלא פורמליים: 23% מן המטפלים בזקן ו-26% מן המטפלים באדם עם מוגבלות דיווחו כי להם עצמם יש מוגבלות, לעומת 21% מן האנשים שאינם מטפלים באדם אחר. כלומר, יש להם קושי שצריך להתחשב בו בעת התאמת תמיכה בעבורם

3. **בריאות נפשית:** שיעור המטפלים הלא פורמליים שהיו שבעי רצון מהחיים ומהמצב הכלכלי היה דומה לשיעור מי שאינם מטפלים באדם אחר. עם זאת, יותר מן המטפלים הלא פורמליים חשו לחץ, דיכאון, היעדר יכולת להתמודד עם בעיות או ששנתם מופרעת בגלל דאגות

4. **מצב תעסוקתי:** מרבית המטפלים המועסקים בגיל העבודה הועסקו בהיקף של משרה מלאה ויותר ובד בבד, משך חמש שעות בשבוע ויותר, היו עסוקים בטיפול בקרוב משפחה. אחד מכל חמישה דיווח שנגרמה לו פגיעה בעבודה בשל הטיפול: 72% הפסידו שעות עבודה או ימי עבודה, 17% הקטינו את היקף המשרה שלהם ו-11% הפסיקו לעבוד

5. **מצב כלכלי:** 41% מן המטפלים הלא פורמליים בגיל העבודה, דיווחו על חוסר הצלחה במימון כל ההוצאות החודשיות לעומת 33% מבני גילם שאינם מטפלים באדם אחר. 18% העסיקו בביתם עוזר או מטפל בתשלום, מהם 77% שילמו בעצמם בעבור עזרה זו – תשלום מלא או בסיוע מוסדי. ממצאים אלו עשויים להצביע על הנטל הכלכלי האישי הכרוך במימון הטיפול הלא פורמלי

6. **רשתות תמיכה:** רוב המטפלים הלא פורמליים דיווחו שיש להם חברים שאיתם הם נפגשים או מדברים בטלפון; כך דיווחו גם מי שאינם מטפלים באדם אחר. עם זאת, 9% מן המטפלים הלא פורמליים העידו שאין אדם שהם יכולים לסמוך עליו במצבי משבר או מצוקה, מעט פחות ממי שאינם מטפלים באדם אחר (7%)

הפערים שנמצאו מעידים כי בעקבות הטיפול שמטפלים לא פורמליים בישראל מעניקים הם זקוקים לתמיכה ולמענים מותאמים במטרה להקל עליהם. עם זה, נקודת חוזקה שזוהתה בקרב מטפלים לא פורמליים עיקריים בישראל היא יכולות אוריינות דיגיטלית. שיעור השימוש באינטרנט בקרב מטפלים באדם עם מוגבלות נמצא דומה לשיעור בקרב מי שאינם מטפלים באדם אחר; בקרב מטפלים בזקן השיעור אף היה גבוה יותר. יותר מטפלים מלא-מטפלים השתמשו באינטרנט לצורך קבלת שירותים ממשרדי ממשלה.

מטפלים לא פורמליים הגרים עם האדם שהם מטפלים בו

שליש מן המטפלים הלא פורמליים נתנו סיוע לקרוב משפחה המתגורר עימם. בקרב מטפלים לא פורמליים: מי שמטפלים באדם שגר עימם עסקו בטיפול יותר ממי שמטפלים באדם שאינו גר עימם. 57% מן המטפלים באדם שגר עימם נתנו לו סיוע של יותר מ-10 שעות ביום (מהם 24% סייעו לו במשך כל היום), לעומת 28% מן המטפלים באדם שאינו גר עימם. ישנם תחומים שבהם נטל הטיפול משפיע יותר על מטפלים לא פורמליים הגרים עם קרוב המשפחה שבו הם מטפלים מאשר על מטפלים לא פורמליים שאינם גרים עם קרוב המשפחה המטופל:

- פחות מהם – בקרב מי שבגיל העבודה – היו מועסקים; יותר העידו שנגרמה להם פגיעה בעבודה בעקבות הטיפול
- יותר מהם – בקרב מי שבגיל העבודה – ויתרו על ארוחה חמה בשל קושי כלכלי
- פחות מהם העידו כי מצבם הבריאות שלהם טוב מאוד או טוב
- יותר חשו דיכאון, היעדר יכולת להתמודד עם בעיות או בדידות. כמו כן יותר חשו שאין אדם שיוכלו לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר

מטפלים לא פורמליים המטפלים באדם עם מוגבלות

מטפלים לא פורמליים, הן מי שמטפלים באדם עם מוגבלות הן מי שמטפלים בזקן, הקדישו היקף זמן דומה לטיפול. שיעור זהה בקרב שתי קבוצות מטפלים אלו חשו שמתן העזרה מכביד עליהם. עם זאת, **למטפלים לא פורמליים המטפלים באדם עם מוגבלות** מאפיינים שונים מאלו של מטפלים לא פורמליים המטפלים בזקן:

- הרוב בקרבם המטפלים באדם הגר איתם טיפלו בילדם, וחלק ניכר אך קטן יותר טיפלו בבן זוג או בהורה. מי שמטפלים באדם שאינו גר איתם טיפלו בעיקר בהורה (בדומה למטפלים בזקנים), אך חלק ניכר טיפלו בילדם או באחיהם. לעומתם, רוב המטפלים הלא פורמליים בזקן, בין שהם גרים עמו ובין שאינם גרים עמו, טיפלו בהורה
- יותר מהם גרו עם האדם שהטיפול ניתן לו: 52% לעומת 22% מן המטפלים בזקן
- הם היו צעירים יותר: 26% היו ב-2019 בני 20–34, לעומת 13% מן המטפלים בזקן
- רוב בקרבם היו נשואים, בדומה למטפלים בזקן, אך 19% מהם היו רווקים לעומת 13% בקרב המטפלים בזקן
- השכלתם הייתה נמוכה יותר: רק ל-65% הייתה תעודת בגרות לעומת 71% מן המטפלים בזקן
- פחות מהם החזיקו ברישיון נהיגה, אך על פי שהסעות הן תמיכה שעשויה להיות חלק מהותי מהטיפול
- בני ה-35–64 בקרבם השתמשו פחות באינטרנט
- יותר מהם חשו בדידות או סבלו מדאגות שהפריעו לישון. עם זאת יותר מהם חשו אופטימיות בנוגע לעתיד
- יותר מהם קיבלו תמיכה נפשית או אישית מהוריהם או מקרוב משפחה אחר וכחות מהם קיבלו תמיכה מילדיהם. כמו כן פחות מהם קיבלו תמיכה אישית מבני זוגם. שיעורים דומים בקרב שתי קבוצות המטפלים קיבלו תמיכה נפשית מאיש מקצוע, אך פחות מהמטפלים באדם עם מוגבלות פנו לאיש מקצוע לשם ייעוץ אישי או משפחתי

מטפלים לא פורמליים ערבים

9% מן הערבים בישראל היו בשנת 2019 מטפלים לא פורמליים, רובם היו נשים נשואות שטיפלו בקרוב משפחה מדרגה ראשונה. כשליש מהם העידו שאין להם שליטה טובה בדיבור, קריאה או כתיבה בעברית, אך על פי ששליטה בעברית עשויה להיות חשובה למיצוי שירותים ותמיכות. נמצא כי:

- ערבים המטפלים בבן משפחה היו צעירים יותר מיהודים המטפלים בבן משפחה – 26% מן הערבים המטפלים בזקן ו-40% מן הערבים המטפלים באדם עם מוגבלות היו בני 20–34 לעומת רק 11% ו-24%, בהתאמה, מן היהודים. ממצא זה עשוי להיות חשוב, משום שמחקרים הצביעו על כך שככל שמטפל צעיר יותר, כך נטל הטיפול כבד יותר
- פחות ערבים המטפלים בבן משפחה דיווחו כי יש להם מוגבלות (18% מן הערבים לעומת 26% מן היהודים). עם זאת, בקרב המטפלים הלא פורמליים שלהם עצמם יש מוגבלות, יותר ערבים העידו שיש להם מוגבלות חמורה (17% לעומת 7%)
- פחות ערבים המטפלים בבן משפחה העסיקו בביתם עוזר או מטפל המקבל תשלום: רק 5% מן הערבים שטיפלו בזקן ו-8% מן הערבים שטיפלו באדם עם מוגבלות העסיקו עזרה. זאת, לעומת 21% מן היהודים שטיפלו בזקן ו-21% מן היהודים שטיפלו באדם עם מוגבלות

- יותר ערבים המטפלים בזקן דיווחו על חוסר הצלחה במימון כל ההוצאות החודשיות עבור מזון, חשמל, טלפון והוצאות נוספות (47% מן הערבים לעומת 29% מן היהודים)

המלצות

1. להמשיך לפתח שירותים ומענים מיטביים למטפלים לא פורמליים עיקריים:
 - א. מומלץ לפתח מענים בספרת העבודה כדי לסייע בהפחתת הנטל ולתרום לחיזוק החוסן האישי והחברתי
 - ב. מומלץ לפתח תמיכות מקוונות ואוריינות דיגיטלית וכן לבחון ביתר העמקה מדוע בני 35–64 שטיפלו באדם עם מוגבלות השתמשו באינטרנט פחות מבני גילם שטיפלו בזקן
2. חשוב לפתח מענים לפי מאפייני המטפלים הלא פורמליים העיקריים:
 - א. בקרב כלל המטפלים – יש להביא בחשבון שלרבע מהם יש מוגבלות בעצמם
 - ב. בקרב מטפלים באדם עם מוגבלות – יש להביא בחשבון דפוסיים בולטים בקרבם, ובהם הממצא שכמחציתם גרים עם מקבל הטיפול ושיש להם השכלה נמוכה יותר מהשכלתם של המטפלים בזקן
 - ג. בקרב מטפלים לא פורמליים עיקריים ערבים – נדרש מחקר נוסף כדי לקבוע ולתאר ביתר העמקה את הצרכים והמאפיינים שלהם

תוכן עניינים

| | |
|----|---|
| 1 | 1. רקע |
| 2 | 1.1 מאפייניהם של מטפלים לא פורמליים |
| 4 | 1.2 השפעת הטיפול על חייהם של מטפלים לא פורמליים |
| 6 | 1.3 מטפלים לא פורמליים בישראל |
| 9 | 2. מטרות |
| 10 | 3. שיטה |
| 10 | 3.1 אוכלוסיית המחקר |
| 13 | 4. ממצאים |
| 13 | 4.1 אומדן מספרם של מטפלים לא פורמליים בישראל ותיאורם |
| 18 | 4.2 מאפיינים של מטפלים |
| 24 | 4.3 הקשר בין טיפול ובין מגוון תחומים בחיי המטפלים |
| 34 | 4.4 הקשר בין מגורים עם המטופל ובין מגוון תחומים בחיי המטפל |
| 38 | 4.5 רשתות תמיכה |
| 41 | 4.6 מטפלים ערבים לעומת מטפלים יהודים |
| 53 | 5. מגבלות המחקר |
| 54 | 6. סיכום |
| 56 | 6.1 מאפיינים ייחודיים של מטפלים לא פורמליים עיקריים באדם עם מוגבלות |
| 57 | 6.2 מאפיינים ייחודיים של מטפלים לא פורמליים עיקריים ערבים |
| 58 | 7. מסקנות והמלצות |
| 61 | עוד פרסומים של המכון בנושא |
| 62 | מקורות |

רשימת לוחות

| | |
|----|--|
| 19 | לוח 1: מצב משפחתי של לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019 |
| 21 | לוח 2: העסקה של עוזר או מטפל בתשלום, על ידי המטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019 |
| 26 | לוח 3: תעסוקה בגילי העבודה, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019 |
| 30 | לוח 4: ויתור על ארוחה חמה או על תרופות, על ידי לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019 |
| 36 | לוח 5: מצב כלכלי של מטפלים בגיל העבודה – מי שגרים עם המטופל לעומת מי שאינם גרים איתו – לפי אפיון המטפל, 2019 |

- 37 לוח 6: מצבים רגשיים, מצב בריאות ותחושה שאין אנשים שעל עזרתם אפשר לסמוך בקרב מטפלים –
מי שגרים עם המטופל לעומת מי שאינם גרים איתו – לפי אפיון המטפל, 2019
- 46 לוח 7: רישיון נהיגה ושימוש באינטרנט בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון
המטפל, 2019
- 50 לוח 8: מוגבלות בקרב מטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 50 לוח 9: שביעות רצון ואופטימיות בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון
המטפל, 2019
- 51 לוח 10: מצבים רגשיים בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019

רשימת תרשימים

- 2 תרשים 1: מספרי המטפלים הלא פורמליים במדינות נבחרות, 2021
- 3 תרשים 2: מאפיינים של מטפלים לא פורמליים במדינות נבחרות
- 4 תרשים 3: מצב תעסוקתי וכלכלי של מטפלים לא פורמליים במדינות נבחרות
- 12 תרשים 4: הקבוצות באוכלוסייה כפי שהוגדרו במחקר, על בסיס שאלון הסקר החברתי של הלמ"ס
משנת 2019
- 13 תרשים 5: מטפלים לא פורמליים בישראל, 2019
- 14 תרשים 6: מגורים של המטפל עם המטופל, לפי אפיון המטפל, 2019
- 15 תרשים 7: דרגת הקרבה של המטפל אל המטופל, לפי מקום מגורים ואפיון המטפל, 2019
- 16 תרשים 8: יחס הקרבה של המטפל אל המטופל, לפי מקום מגורים ואפיון המטפל, 2019
- 17 תרשים 9: משך הטיפול ביום, לפי מקום מגורים ואפיון של המטפל, 2019
- 18 תרשים 10: מין המטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 18 תרשים 11: קבוצות גיל בקרב המטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 19 תרשים 12: נשואים, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 20 תרשים 13: השכלה בגיל העבודה, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 22 תרשים 14: שימוש באינטרנט, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 23 תרשים 15: שימוש באינטרנט, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 24 תרשים 16: שימוש באינטרנט בקרב לא-מטפלים ומטפלים, 2019
- 24 תרשים 17: תחושת המטפלים שמתן הטיפול מכביד עליהם, לפי אפיון המטפל, 2019
- 25 תרשים 18: מצב בריאות ומוגבלות של לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 27 תרשים 19: מצב תעסוקה ושעות עבודה בשבוע, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי קבוצות גיל, 2019
- 28 תרשים 20: פגיעה בעבודתם בתשלום של המטפלים, בשל הטיפול, לפי אפיון המטפל, 2019
- 28 תרשים 21: אופטימיות בנוגע למצב התעסוקה האישי – לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019

- 29 תרשים 22: הכנסה נטו (בש"ח) – לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 30 תרשים 23: אי-הצלחה במימון הוצאות חודשיות, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 31 תרשים 24: שביעות רצון בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 31 תרשים 25: אופטימיות בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 32 תרשים 26: מצבים רגשיים שליליים בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 32 תרשים 27: תחושות בדידות, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 33 תרשים 28: תחושה שאין אדם שאפשר לסמוך עליו, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, 2019
- 33 תרשים 29: הערכה שהמערכות הממשלתיות מתפקדות היטב, בקרב לא-מטפלים ומטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 35 תרשים 30: מצב תעסוקתי וכלכלי של מטפלים בגיל העבודה הגרים עם המטופל לעומת מי שאינם גרים איתו
- 36 תרשים 31: מצבים רגשיים ומצב בריאות של מטפלים – מי שגרים עם המטופל לעומת מי שאינם גרים איתו
- 38 תרשים 32: לא-מטפלים ומטפלים שיש להם חברים, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 39 תרשים 33: לא-מטפלים ומטפלים הנכגשים או משוחחים עם חבר כמעט בכל יום, לפי אפיון המטפל וקבוצות גיל, 2019
- 40 תרשים 34: גורמים המספקים תמיכה רגשית ו/או ייעוץ ללא-מטפלים ולמטפלים, 2019
- 41 תרשים 35: גורמים המספקים תמיכה רגשית ו/או ייעוץ למטפלים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 42 תרשים 36: מטפלים – יהודים ואחרים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 42 תרשים 37: מטפלים יהודים – לא-חרדים לעומת חרדים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 43 תרשים 38: דרגת הקרבה של המטפלים אל המטופלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 43 תרשים 39: שיעור הנשים מקרב המטפלים – יהודיות לעומת ערביות, לפי אפיון המטפלת, 2019
- 44 תרשים 40: מטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל ולפי קבוצות גיל, 2019
- 45 תרשים 41: שליטה טובה או טובה מאוד בעברית בקרב לא-מטפלים ערבים ומטפלים ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 45 תרשים 42: השכלה תיכונית ומטה בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 46 תרשים 43: העסקת עוזר או מטפל בתשלום על ידי מטפלים – יהודים לעומת ערבים – 2019
- 47 תרשים 44: תחושת המטפלים שמתן הטיפול מכביד עליהם – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 48 תרשים 45: מועסקים בקרב המטפלים בגיל העבודה – יהודים לעומת ערבים, 2019

- 48 תרשים 46: אי-הצלחה במימון ההוצאות החודשיות של משק הבית בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 49 תרשים 47: מצב בריאות טוב מאוד בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019
- 52 תרשים 48: תחושה שאין אדם שאפשר לסמוך עליו בקרב לא-מטפלים ומטפלים – יהודים לעומת ערבים, לפי אפיון המטפל, 2019